ARAŞTIRMA VE KÜLTÜR VAKFI

BÜLTEN

NİSAN 1991

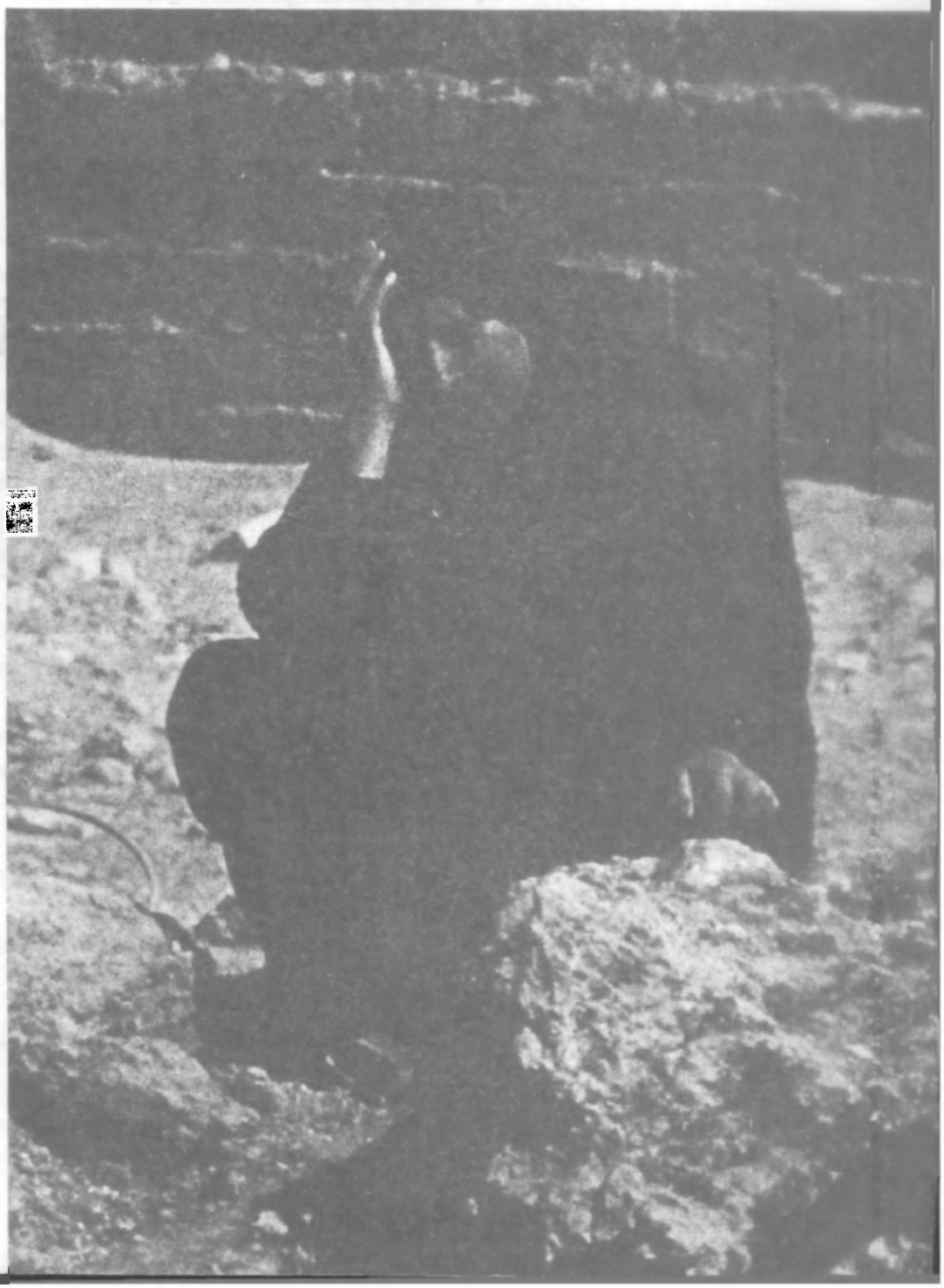

- AKV'den
- Dünden Bugüne AKV
- Kültür Faaliyetleri
- Körfez Savaşı Dünü Bugünü
- Yeni Dünya Düzeni
- Kitap Dünyası
- Çeviri Bush'un Müdahaleye Dini Meşruiyet Arayışı

AKV'DEN

Selamünaleyküm,

AKV Bülten'in bu ilk sayısı ile sizleri selamlamak mutluluğuna eriştiğimiz için Yüce Rabbimize hamd-ü senalar olsun.

AKV Bülten, Araştırma ve Kültür Vakfı'nın sosyal ve kültürel faaliyetlerinden sizleri haberdar etmek, Vakfı tanıtmak ve sizlere ulaşmak amacıyla periyodik olarak yayınlanacaktır.

AKV Bülten'de Vakıf'tan haberler, duyurular, kültür faaliyetlerinin özetleri ve Vakfa ilişkin diğer yazıların yanında Türkiye gündemini meşgul eden olayların yorumları, iç ve dış basından alıntılar, çeşitli kültür ve sanat haberleri, şiirler, karikatürler de yer alacaktır.

Böylece; Araştırma ve Kültür Vakfı'na her ay gelme fırsatı bulamayan kardeşlerimize sesimizi duyurmak, onlaria iletişim kurmak ve değerli ilgi ve katkılarını sağlamak amacındayız. Bu vesileyle; sık sık görüşemediğimiz ama gönül olarak beraber olduğumuz kardeşlerimizin gerek Vakıf çalışmalarına, gerekse Bülten'e yardımcı olmalarını arzu ettiğimizi belirtelim. AKV Bülten olarak; tekliflerinizi, tenkitlerinizi, yazılarınızı, yorumlarınızı, şiir ve karikatürlerinizi bekler, sayfalarımızın bu tür katkılara açık olduğunu bilmenizi isteriz.

AKV Bülten'in bu ilk sayısında; Mustafa Ertekin; "Dünden Bugüne AKV" başlığı altında Vakf'ın kuruluş amacını ve kısaca gelişimini anlatıyor.

Arkasından Vakf'ın 90 yılı faaliyetlerinin özeti yer alıyor.

Bülten'de; son ayların en popüler olayı olan Körfez Savaşı'na geniş yer ayırıyoruz:

Tarihçi Veli Şirin'in Vakfımızın konferans salonunda takdim ettiği "Ortadoğu'nun Dünü" konulu seminerinin özetini sunuyoruz. Daha sonra da; sayın Aydın Menderes'in yeni kurulmakta olan "Dünya düzeni"ne ilişkin değerlendirmelerinin özetini aktarıyoruz.

Ayrıca konuyla ilgili diğer yazılar, yorumlar ve tercümeler de Bülten'de yer almaktadır.

Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

AKV Bülten

YIL: 1 SAYI: 1 NISAN 1991

A.K.V. Adına Yayın Sorumlusu: Mustafa Ertekin **Adres:** Harikzedeler Sk. No: 34/4 Lâleli/İST. Tel: 513 00 42
Dizgi: Aycan Grafik **Baskı:** Yıldızlar Matbaacılık A.Ş.

DÜNDEN BUGÜNE A.K.V.

İnsanlık Tarihi insan ve toplumun tabii ve sosyal şartlarının devamlı bir değişim içinde bulunduğunu göstermektedir. Bu değişimi iyi algılayamayan ve karşılaşılan problemlere geçerli çözümler üretemeyen insan toplulukları zaman içinde hayat sahnesinden silinmektedirler.

Değişimin ve değişimin özel bir hali olan ilerlemenin iki ana vechesi olduğunu biliyoruz. Birinci maddi, yani insan topluluklarının teknolojik gelişme ile tabiata hakim olma mücadelesi; ikincisi ise manevi yani insanın iç dünyasının tanzimi, insanın yaratıcısıyla, insanın diğer insanlarla ve toplumlarla ilişkilerindeki moral değerlerdir. Tarih bilimi teknoloji olarak günün şartlarına göre gücünün zirvesinde olan bir çok toplumun ahlaki değerlerindeki çöküntü ve gerileme sebebiyle bir süre sonra eriyip gittiğini haber vermektedir. Çünkü bütün sistemler ona hayatiyet veren insanlar tarafından oluşturulmakta ve insanlar tarafından yönetilmektedir. Moral değerleri güçlü, iyi yönetilen bir toplumun kısa sürede bilimsel ve teknolojik gelişmeyi sağlaması tabiidir.

Oysa son iki asırlık tarihimiz bu basit gerçeğin aksine icraatlarla doludur. İnsanlarımızın kendi inanç ve kültür sistemiyle donatılması, güçlendirilmesi yerine devlet tarafından batı kültürünün dünya görüşü ve bütün ahlâkî değerleriyle birlikte ithali tercih edilmiştir. Bunun sonucunda kendisini bir grup veya cemaat içinde koruyamayan insanlarımız, bir bütün olarak kavranamadığı ve yirmi dört saati bir yaşam biçimi olarak aynı sosyal sistem içinde organize edilemediği için inandığını yaşayamayan, yaşadığına inanmayan, garip, problemli bir ruh haline itilmiştir. Özellikle son on yıldır uygulanmaya çalışılan piyasa ekonomisi ve yüksek enflasyon ise yılların birikimini su yüzüne çıkararak hiç bir kutsal değeri kalmayan insanları paraya tapar hale getirmiş ve haysiyet, şeref, namus gibi erdemlerin kolayca alınır-satılır birer meta haline gelmesine sebep olmuştur.

NEDEN VAKIF

Soljenitsin Batı'yı uyarırken şöyle diyordu: "Biz ümitsizce, rahat olana, zevk verici olana, maddi olana tapıyoruz, nesnelere sanayi ürünlerine tapıyoruz. Dünyanın diğer bölgelerinde tehlikeler görülebilir, ama en ciddi tehlike sizin kendinizi koruma isteğinizi kaybetmiş olmanızdır...

Sıranın en önünde yürüyen "kayboldum" diye bağırıyorsa, bizimde muhakkak o noktaya kadar yürümemiz ve ancak ondan sonra yolumuzu değiştirmemiz gerekmez." (Batıyı Uyarıyorum S. 28-46)

Batı'da bu ve bunun gibi bir çok aydının "insanın, kurumların esiri haline geldiğini ve sadece bir tüketici olarak değerinin bulunduğunu" ifade eden çığlıklarına kulak veren ve ülkemizin bu günkü yürek sızlatan durumunu görüp gelecek için endişeler duyan gerçek aydınların olaylara ilgisiz kalması düşünülemezdi. Geçim endişesiyle, ferdi hayat mücadelesi yanlızlığına düşmemek gerekiyordu. Allah'ın bize tayin ettiği ömür bir gün bitecek ve gücümüz yettiği imkanımız elverdiği ölçüde "insanları hayra çağıramama, iyiliği emredip, kötülükten alıkoyamama"nın hesabını verecektik.

İnsanca ve müslümanca yaşayabilmek için asırlardır, toplumumuzun maddi ve manevi şekillenmesinde emeği geçen yüzlerce vakıf gibi ekonomik ve kültürel faaliyetler yapabileceğimiz bir hayır kurumunun çatısı altında buluşmanın gerekliliğine karar verdik.

Böyle bir yapı, farklı sosyal, siyasi ve bürokratik kurum ve kuruluşlarda görev yapan arkadaşlarımızın güncel olaylar içinde kaybolmasını önler, İslâmi kimliklerinin netleşmesine yardımcı olur ve herkesin bir diğerini, atılacak yanlış adımlara karşı, Allah rızası için ikaz etmesine fırsat verebilirdi. Ayrıca, toplumumuzda her gün biraz daha hızlanan yozlaşmalara ve kişilik erozyonuna karşı şahsiyetli, emin, adil, çalışkan, araştırmacı, eleştiriye açık, hoşgörülü, hakkı savunan ve haksızlığa karşı tavır koyabilen kararlı insanların yetiştirilmesine de vesile olurdu.

KURULUŞ

İşte bütün bu gerekçelerle belli bir gurup arkadaş öncülüğünde girişilen hukuki işlemler sonucu 23 Mart 1989 günü AKV resmen tescil edilmiş oldu.

Vakfın Kurucu Genel Kurulu altı ay kadar görev yaptı. Bu süre içinde Laleli'de bir büro kiralanıp merkez haline getirildi. Vakıf adına ilk iftar yemeği tertip edildi ve çeşitli gezi faaliyetleri organize edildi. Ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait olan Sultanahmet'teki mevcut toplantı salonumuzun AKV'na tahsisi için çalışmalarda bulunuldu.

1989 Sonbalarında vakıf senedimiz gereği Laleli büromuzda ilk genel kurul toplandı ve adaysız bir seçim yapıldı. En çok oy verilen yedi kişi iki yıl süreyle mütevelli heyetini oluşturdu. Böylece ilk kuruluşundaki gibi gösterişten uzak, hiçbir menfaat beklentisi olmayan sadece Allah rızası için arkadaş grubumuzun kültür faaliyetlerini

ve hayır işlerini yürütecek bir karar mekanizması oluşmuş oldu.

FAALİYETLER

Yeni mütevelli heyet ilk iş olarak kültür faaliyetleri sezonunun başlaması dolayısıyla, arkadaşlarımızın fikrini sorduktan sonra ayda iki defa cumartesi günleri kültürel programlar organize etmeye başladı. Bu programların ilk bölümü temel İslami değerlere aykırı olmayan her türlü fikrin serbestçe ifadesine ayrıldı. İkinci bölümde ise sorular, cevaplar, tenkitler ve eklemelerle konunun çeşitli boyutlarda tartışılması ve daha iyi anlaşılması temin edildi. Prensip olarak profesyonel konuşmacıların soğuk tavrı yerine yakın çevremizin samimi sıcaklığı tercih edildi. Bir sevgi, saygı ortamı oluşturuldu.

Ayrıca yetişmelerinden sorumlu olduğumuz ve geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın eğitimine katkıda bulunmak için deneme seviyesinde de olsa ayda bir defa çocuk proğramları yapılmaya çalışıldı.

Bütün bu proğramlar, katılan arkadaşlarımıza bir şeyler kazandırırken proğramı hazırlayan arkadaşlarımız açısındanda yetiştirici oldu.

Katılımların gün geçtikce artması, ilgilenenlerin çoğalması 1990-91 sezonunda bu proğramların daha planlı hale getirilmesini sağladı. Vakıf çalışmalarına gönül veren arkadaşlarımız arasından çocuk ve kültür programları komiteleri oluşturuldu ve her cumartesi program organize edilerek aylık davetiye bastırılmaya başlandı.

Bu arada kültür faaliyetlerinin dışında Vakfın ikinci ana çalışma alanı olan ekonomik faaliyetler de gösterilen ilgi ile paralel olarak artmaya başladı. Vakıf binalarınm donanımı dışında televizyon, video, slayt makinası ve buzdolabı gibi ihtiyaçların karşılanması, yeterli düzeyde olmasa da ihtiyaç sahiplerine burs verilmeye başlanabilmesi önemli gelişmelerdi.

Ayrıca 27 Ekim 1990 günü açılış yapılan Ankara şubemizin oluşumu için Ankara-İstanbul ortak çalışması olarak toplanan bağışlarla Ankara'da bir daire alınabilmesi, istendiğinde, birlikte neler yapılabileceğinin güzel bir örneği oldu.

Bu gelişmeler bizi ekonomik bir kurul oluşturmaya yöneltti. Vakfın gayesine uygun kültürel ve ekonomik faaliyetlerimizde bir kesinti olmaması ve artarak devam edebilmesi için düzenli bir akara ihtiyacımız vardı. İnşaallah önümüzdeki aylarda bu tür projelerin konuşulacağı geniş kapsamlı toplantılar da düzenleyeceğiz.

Bugün, bir kaç yıl önce hayal dahi edemediğimiz bir noktadayız. Sabırla sürdürülen çalışmaların meyvelerini almaya başlamış bulunuyoruz. Allah'a ne kadar şükretsek azdır.

Gecikmişte olsa artık süreli bir yayının külfetini de taşıyabilecek hale geldik. Sürekli istekler sonucu çalışmalarımızın daha geniş arkadaş grubuna ulaştırılabilmesi ve gelemeyen arkadaşlarımıza kültür proğramlarımızın en azından özetlerinin sunulabilmesi için bir bülten çıkarma kararı aldık. Allah'tan kusurlarımızı bağışlamasını, eksik hizmetlerimizi gönüllerimize verdiği mükemmellikten tamamlamasını niyaz ediyoruz. Yazımızı bir ağabeyimizin şu içten duasıyla bitiriyoruz; "Gönül savaşlarımız, kimlik savaşlarımız mübarek olsun, saadeti çağımıza taşıyacak bereketler getirsin herbirimizin yüreğine..."

Selam ve sevgilerimizle...

Mustafa ERTEKİN

KÜLTÜR FAALİYETLERİMİZ

A.K.V.'nin 1989 yılının son aylarında Laleli'deki merkezinde sohbet toplantıları olarak başlayan kültürel faaliyetleri 1990 yılı başından itibaren muhtelif seminerlerin de ilavesiyle zenginleşerek periyodik hale geldi. Onbeş günde bir yapılan sohbet toplantılarından sonra, Şefik Dursun "Canlı ve Sibernetik", Ekrem Özkaya "Temel Haklar ve İslam", Mustafa Petek "Kuran ve İlim", İsmail Tümay "Ortadoğu ve Emperyalizm", İsmail Derici "Yönetim Anlayışı Üzerine" konulu seminerlerini sundular. Ayrıca Cevat Özkaya'nın sunduğu basın özeti ve siyasal değerlendirmeler, aktüel olayların bilinçli bir şekilde takibine yardımcı oldu.

Vakfımıza tahsis edilen Sultanahmet Sıbyan Mektebi'nin 1990 yazında konferans salonu olarak düzenlenmesiyle, kültürel faaliyetlerimiz daha uygun olan bu mekana kaydırıldı.

Ekim ayından itibaren sohbet ve seminerlerimiz haftada bir Cumartesi günleri periyodik olarak tertip edilmeye başlandı.

İlk programımız, 2 Ağustos'ta Irak'ın Kuveyt'i işgal ve ilhakıyla dünyanın birinci gündem maddesi haline gelen körfez kriziyle ilgili bir tartışmalı toplantı ile başladı. Körfez Krizinin sadece körfezle sınırlı olmadığı ve bu sorunun bir dününde olduğu gözönünde tutularak konu Ortadoğu bazında genişletildi. Amacımız, olan olayların tüm boyutlarıyla ortaya konulup aydınlatılmasıydı. Meselelerin dününü Veli Şirin, bugününü de Cevat Özkaya ortaya koymaya çalıştı.

Daha sonraki haftalarda ise sırasıyla şu programlar gerçekleştirildi.

Burhanettin Can "Kuran ve Sünnet'te İnsan" başlığı altında, Allah'ın ve Resulunün insanı nasıl tanımladığı, ne gibi zaafları, ne gibi üstün yönlerinin bulunduğu, insan denen varlığa Kur'ani olarak nasıl bakmamız, nasıl değerlendirmemiz gerektiği konusunda bir seminer verdi.

Mustafa Özel'in 21. asra girerken ekonomik boyutu ile dünyamızın nasıl şekillendiği, güç dengeleri, işleyişi ve bu işleyişin müslümanlarla ilgili yanını kapsayan "Yeni Dünya Düzeni ve Müslümanlar" konulu seminerini, Metin Çığrıkçı'nın zulüm kavramını açıklayan, geçmiş kavimlerde ve günümüz toplumlarındaki örneklerini gösteren "Kur'ani Perspektifte Zulüm ve Günümüzde Yansımaları" konulu semineri takip etti.

Abdullah Yıldız, tarihten ibret alabilmemiz için; Kuran'ın tarihe bakışını "Kuran ve Sünnette Tarihin Yorumu" başlığı altında anlattı.

Salih Uçan'ın sunduğu Müslüman olarak vazifelerimizin ana hatlarıyla ifade edildiği, Müslümanın stratejisinin ortaya konmaya çalışıldığı "Müslüman Olarak Önceliklerimiz" konulu seminerden sonra Aralık ayında Vakıf Haftası nedeniyle Süleyman Dinç, Vakıf Müessesesi hizmetleri, dün ve bugün gördüğü işlevlerle birlikte vakıf eserlerinin talanını slaytlarla gözönüne serdi.

Abdurrahman Aslan'ın yüzyılımızda insanın nasıl kurumların kölesi haline getirildiğini izah eden "Modernizm" konusundaki semineri ve Mehmet Bölükbaşı'nın anlattığı "Mehmet Akif ve Mücadelesi" 1990 yılının son iki kültür faaliyetleriydi.

1991 yılı Ocak ayının ilk haftasındaki "Ayın Sohbeti" programımızın ardından hertürlü iletişim vasıtalarının kullanılarak insanlığı tek yönlü şartlandıran haber emperyalizmi, Ekrem Özkaya'nın "Enformasyon ve Toplum" konulu seminerinde dile getirildi.

Prof. Ünal Emiroğlu'nun Batıdaki insan hakları kavramının gelişimini ve hak anlayışını körfez savaşının çıkmasıyla birlikte körfeze de atıflar yaparak anlattığı "İnsan Hakları" konulu konuşmasından sonra Ocak ayının son programı Şemseddin Özdemir'in, Resulullah'ın sözleri ve Kur'an'da, Kuran'ın nasıl ifade edildiğinin anlatıldığı "Kuran'ın Işığında Kur'an'ı Anlamak" isimli semineriydi.

Vakfımız, bugüne kadar gerek ayın başında Ayın sohbeti başlığıyla tertib edilen sohbet toplantıları, gerekse di-

ğer seminer ve konferanslarıyla; Dünyada ve Türkiye'de oluşan hadiseler, gündemin takibi, oynanan oyunlarm arka planı gibi konularda, insanımızın bilinçlendirilip şuurlandırılmasında kendine düşen vazifeyi yapma gayret ve azminde oldu. Seminer ve sohbetlerimizin bitiminde konu tartışmaya açıldığı için herkes kendi düşüncelerini ifade edebildi. Böylece eksiklerin tamamlanmasına yanlış anlamaların giderilmesine, doğruların açık ve net olarak ortaya çıkmasına katkıda bulunulmuş oldu.

Bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da, inşallah aynı gayeye uygun çalışmalarımız devam edecek ve dinleyicilerimizin katkı ve değerlendirmeleri için salonumuz herkese her zaman açık olacaktır.

Vakfımızın Sultanahmet Camii yanındaki konferans salonunda her Cumartesi saat 16.00'da seminerlerimiz devam etmektedir.

VAKIF SENEDİ'NDEN

VAKFIN ADI: ARAŞTIRMA VE KÜLTÜR VAKFI
Madde 1-) Vakfın adı Araştırma ve Kültür Vakfı'dır.

VAKFIN GAYESİ
Madde 3-) Vakfın gayesi; insanımızın inançlı, vatansever, kültürlü ilmi seviyesi yüksek, bilim ve teknolojik bilgilere sahip birer şahsiyet olmalarını sağlamak ve milletimizin birlik ve huzur içinde kalkınma ve gelişmesine katkıda bulunmaktır.

Bunun için sosyal ve kültürel, sportif ve sağlık yönünden gelişmiş bir nesil yetiştirmeye yardımcı olmak, okul öncesi ilk, orta ve yuksek öğrenim tesisleri kurumları ve enstitüleri, özel yurt ve kurslar açmak, spor ve eğitim merkezleri kurmak, yurt içi ve yurt dışı eğitim bursları vermek ve bunlardan istifade etmek yurt dışında yüksek öğrenim üstü akademik kariyer sahibi insanlar yetiştirmektir.

VAKFIN FAALİYETLERİ:
Madde 5-) Vakıf yukarıdaki ifade olunan gayesini gerçekleştirmek için her türlü kanuni faaliyette bulun
makla birlikte bu gaye doğrultusunda olmak kaydıyla aşağıdaki çalışmaları da yapar.

a-) Yurt içi ve yurt dışı ilim, kültür ve eğitim merkezleri ile işbirliği yapmak, uluslar arası kongre ve toplantılar düzenlemek.

b-) Konferans, seminer, panel, sempozyum, birifing, sergi ve anma günleri tertiplemek ve katılmak.

c-) Gayeye uygun özel yarışmalar ve şenlikler tertipleyip ödüller vermek.

d-) Konusunda ihtisas sahibi olan kişilerden ve çevrelerden yararlanmak.

e-) Okul, Fakülte, Üniversite, Deshane, Kurs, Yurt, Pansiyon, Misafirhane, Dinlenme tesisleri ve yerleri açmak.

f-) Kanuni şartlar yerine getirilerek her türlü basılı yazılı, sesli, görüntülü yayınları yapmak ve yaptırmak matbaa, video, sinema merkezleri kurmak.

g-) Mütevelli heyetçe lüzum görülenlere her türlü ayni ve nakdi yardımla birlikte araç ve gereçleri sağlamak ve vermek.

h-) Vakfın gayesinin tahakkukunu sağlamak amacıyla Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıflar hakkındaki tüzüğün otuzaltıncı(36) maddesindeki kayıtlar ve sınırlamalar nazara alınarak gayri menkul alıp satmak, işletmek, idare etmek, tesisler, işletmeler, atelyeler, fabrikalar açmak, iştirak etmek, iktisadi, ticari, sınai kuruluşlara ortak olmak ve kendine ait bu kuruluşlara ortak almak.

VAKFIN ORGANLARI
Madde 6-) Vakfın organları şunlardır:
A- GENEL KURUL
B- MÜTEVELLİ HEYETİ
C- DENETLEME KURULU

VAKIF KURUCULARI
1- Av. NECATİ CEYLAN
2- Av. ŞEMSETTİN PETEK
3- ABDULVAHAP YAMAN
4- MEHMET TUĞLA
5- İSMAİL ÖZTÜRK
6- BURHANETİN CAN
7- ŞEMSETTİN ÖZDEMİR

Anahatlarıyla Ortadoğu'nun Son Yüzyılı

Osmanlı Devleti'nde; 1860'dan sonra Arap Dünyasında karışıklıklar başladı. İlk kargaşa Lübnan'da çıktı. Çünkü Lübnan toplumsal olarak karışık bir yapı arzediyordu. Burada hristiyan araplar bulunmakta idi. Batılılar bu hristiyan arapları, bölgede açtıkları okullarda eğittiler. Özellikle Beyrut Amerikan Koleji çok etkili idi.

1860'da Lübnan'da isyan çıktı. Osmanlı Devleti buraya Fuat Paşa'yı gönderdi. Fuat Paşa burayı yeni bir düzenlemeye tabi tutarak duruma hakim oldu. Fakat Fransa bundan rahatsız oldu. Çünkü burada gözü vardı.

Napolyon'un Mısır'a çıkmasından sonra Mısır ve Lübnan'da milliyetçi hareketler başladı. Osmanlı Devleti bu bölgelerde yönetimleri değiştirerek, ıslahatlar yaparak, 1914'e kadar durumunu muhafaza etti. Özellikle Abdulhamid Hilafet Politikası'nı geliştirerek Araplara ayrılma işini kısmen unutturdu.

Petrolün keşfi ve Hindistan yolunun güvenceye alınması meselesi, Batılıları bölge konusunda sürekli tahrik etmeye devam etti. 1869'da Süveyş Kanalı'nın açılmasıyla, İngilizler bölgedeki bazı şeyhlikleri elde etmeyi başardı. Emirliklerle İngilizler 1870'lerden itibaren anlaşmalar yapmaya başladılar. İngiltere emirlikleri Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanmaları için sürekli tahrik etti. Bu yolla bölgeyi Osmanlı Devleti'nden koparıp kendi kontrollarına almayı hesaplıyorlardı.

Sultan Abdulhamid bu siyasete mukabil "Demir Yolları Projesi"ni geliştirdi. Balkanlardan Hicaza kadar demiryolu döşenip buralar yeniden kontrol altına alındı. Önemli merkezlere (Şam, Beyrut, Bağdat, Hicaz) Okullar ve hastahaneler açıldı.

1909'da Sultan Hamid Osmanlı tahtından indirildi. Yönetim İttihat ve Terakki'nin eline geçti. İttihatçılar önce bütün unsurları birleştirme politikası güttüler. Başaramayınca İslamcılık politikasını benimsediler. Arapların ayrılmaya başlamasıyla da Türkçülük politikasını yürürlüğe koydular. Bu da; ard arda sorunların ortaya çıkmasına neden oldu. Arap Dünyası'nda kıpırdanmalar başladı. 1914'de ülke savaşa girerken, hedeflenen amaçlar konusunda büyük bir sükût-ü hayale uğrandı. 1916'da Şerif Hüseyin İngilizlerle anlaşıp onların yanında savaşa girmişti.

Vaktiyle Hicaz emeri olan Şerif Hüseyin Osmanlı Devleti'ne karşı bir politika oluşturmuş, Sultan Hamid de O'nu 1895'de İstanbul'a getirtmiş ve tekrar Arabistan'a göndermeyerek yirmi sene İstanbul'da tutmuştu. İttihatçılar, Sultan Hamid'in yaptıklarının aksini yapıyorlardı. Bunun için O'nu Hicaz'a Vali tayin ettiler. O'da İngilizlerle birlikte Osmanlı Devletine karşı savaşa girdi. İki oğlu, Faysal ve Abdullah 1. Cihan Savaşı boyunca İngiliz ordularıyla birlikte savaştılar. Hatta Osmanlı ordusu Kudüs'ten çekilirken, general Allanby, tepkileri üzerine çekmemek maksadıyla Emir Abdullah'ın kuvvetlerini kendisinden önce Kudüs'e sokmuştu. Emir Abdullah, şimdiki Ürdün kralı Hüseyin'in dedesidir.

İngilizler Şerif Hüseyin'e arapların krallığını, müslümanların halifeliğini vadetmişlerdi. Halbuki bunun olmayacağı belliydi. Aynı tarihte Fransa ve İngiltere yaptıkları Sykes-Picot anlaşmasıyla, bölgeyi kendi aralarında paylaşmışlardı. Yapılan haritada bölge kırmızı ve mavi renklerle ayrılmıştı. Yalnız Filistin kahverengine boyanmıştı. Çünkü burası ileride İsrail olacaktı. Şerif Hüseyin kendisine vadedilenlerin verilmeyeceğini 1918 Modros Mütarekesinden sonra anladı. İngilizlere itiraz etti. Bu arada Şerif Hüseyin'e karşı olan Mecid Bölgesi hakimi İbni Suud ile Kuveyt Emiri de İngilizlerden yardım alıyordu. Zaten bugünkü Kuveyt Petrol Şirketi'ni Hollanda Kraliyetine ait **Shell**'le İngiliz Kraliyetine ait **Britich Petrol** (BP) ortaklaşa kurmuşlardır.

Şerif Hüseyin durumu farkedince, verdiği mücadelenin nasıl bir efendi değiştirmek olduğunu anladı. Fakat iş işten geçmişti.

1918'den sonra bölge parçalandı. Suriye, Lübnan Fransızların, Filistin, Irak Emirlikler İngilizlerin mandasına veriliyordu. Şerif Hüseyin'e Hicaz bölgesinin krallığı veriliyor. Fakat İngilizlere bağlanıyordu. Irak Faysal'a verilmişti. Ancak yine Irakda İngilizlerin kontrolünde olacaktı. Şerif Hüseyin'in oğlu Abdullah'a yer bulabilmek için Ürdün'ü icad ettiler.

1925-26'da Suud, Şerif Hüseyin'i bertaraf ederek Arabistanı ele geçirdi. İngiltere sessiz kaldı. Zira hangisi başa geçse farketmiyordu. Daha sonra Suud, Suudi Arabistan Krallığı'nı kurdu. Emir Hüseyin ise Kıbrıs'a sürgüne gönderildi.

Irak'ta Şerif Hüseyin'in oğlu Faysal'a 1924'de özerklik verildi. 1932'de ise Irak tam bağımsız oldu. Bundan sonra Irak'ta ihtilaller devri başladı. Bu ihtilallerle günümüze kadar gelindi.

Bu arada Kuveyt zengin petrol yataklarına sahip olması sebebi ile Irak'a bırakılmadı. Burayı İngiltere 1961 yılına kadar kendisi idare etti. 1961'de ise buradan çekilerek yönetimi Sabah Ailesi'ne bıraktı.

Suudî Arabistan'da petrol bulunması Kral Suud'un durumunu kurtardı. Buradaki petrolleri işletmek üzere ise **Standart-Oil, Teksas-Petrol** şirketlerinin birleşmesiyle **Arap Petrol Şirketi (Aramco)** kuruldu.

1961'de Kuveyt bağımsız olunca Irak bunu tanımadı. Hatta General Abdülkerim Kasım Kuveyt'i almak için harekete geçti. İngilizler Kuveyt'e asker çıkartarak burayı korudular. Mesele günümüze kadar kesin bir çözüme kavuşmadan sürüncemede kaldı

Veli ŞİRİN

Bush'un Müdahaleye Dini Meşruiyet Arayışı

RICHARD H. OSTLING

"Biliyoruz ki bu adil bir harptir; yine biliyoruz ki bu, Tanrı'nın isteğiyle, bizim kazanacağımız bir harptir."

George Bush, somut adım atmayı faraziyelere tercih etmektedir. Bu nedenle geçen hafta, Irak'ta yürütülen savaşa destek sağlamak üzere ateşli bir tartışma ortaya attı.

Washington'da radyo ve TV'den Protestan din adamlarına yaptığı bir hitapta, onlardan Saddam'a karşı yürütülmekte olan harbin "adil harb" olduğu şeklinde uzun vadeli bir Hristıyan doktrinini desteklemelerini istedi.

Bush'un sözleri, Amerikan dini çevrelerinde görülen olağanüstü derecede yaygın savaş aleyhtarlığına açık bir cevap teşkil ediyor. Roma Katolik yetkilileri, Amerikan önderliğindeki askeri harekatın, geleneksel **adil savaş** kriterlerine uyup uymadığını sorguladılar. Ortodoks kilisesi yetkilileri ve ABD Kiliseler Konseyi'ne mensup bütün Protestan gruplar, -ki bunlar arasında Başkan'ın mezhebi olan Episkopal Kilisesinin Pisikoposu Edmond Browning de yer alıyor- mevcut savaşı "ahlakî bakımından savunulamaz" olarak damgalamışlardır.

Evrensel sevgiye verdiği önem yüzünden Hristiyanlık, savaş fikriyle oldum olası çelişki içinde olagelmiştir. Pek çok ilk müntesipler silah taşımayı reddetmişlerdir. Ancak Roma İmparatorluğu'nun 4. yüzyılda Hristiyanlığı iyice kucaklamasından sonra Aziz Augustine, ilk defa askeri harekatlar lehine sınırlı bir meşruiyeti savunmaya başlamıştır. Kuzey Afrikalı Piskopos ve din adamları şöyle yazmışlardı: "Savaş ancak zarurî olduğu zaman, ve ancak Tanrı insanı zaruretten kurtarıp barış içinde yaşatmak istediği zaman gerekli olabilir."

Adil-savaş doktrini, bir başka dönem, Müslümanlara karşı haçlı seferlerinin düzenlemesi sırasında, berraklaşmış ve Hristiyanlarca meşru sayılmıştır. (Yani Müslümanlara karşı olduğu zaman.) 13. yüzyılda, kutsal toprakları yeniden elde etmek için ilk Haçlı seferlerinin düzenlenmesinden 70 yıl sonra, Aziz (Saint) Thomas Aquinas adil savaşın üç temel ögesini şöyle sıralamıştır: Savaş meşru-ehil hükümet eliyle yürütülmelidir, dayandığı sebep adil olmalıdır ve iyiyi ihdas için "gerçek bir niyet" bulunmalıdır. Sonraları Katolik düşünürler şu kavramları da ilave etmişlerdir: Savaş baş vurulacak "son çare" olmalıdır, başarı ihtimali yüksek olmalıdır, elde edilmesi umulan hedeflerin savaşla katlanılacak sıkıntı ve eziyetlere ağır basması gerekmelidir ve savaş askeri olmayan unsurları "dışlamalıdır".

> *GEORGE BUSH, SADDAM'a karşı yürütmekte olduğu askeri harekata destek olacak kapsamlı bir Hristiyan doktrini arayışında.*

Protestan ve Yahudi düşünürler de benzer teoriler geliştirmişlerdir. Martin Luther'e göre dünyevi yöneticilerin gücü, "Sadece hain ve sapıklara yönelmeli ve onları sulhte tutmayı, haklıyı koruyup kurtarmayı amaçlamalıdır." Buna karşılık pratikte pek çok din adamı, savaş halinde daima kendi uluslarının iddiasının haklı olduğu şeklinde hüküm vermiştir. Düşünürler değişik savaşların ahlaki haklılığını ancak her şey bittikten sonra değerlendirmeye kalkışurlar.

Aynen Amerikan-İspanyol savaşı sonrasında Amerika'da olduğu, yada Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra olduğu gibi. Hatta İkinci Dünya savaşı, onca Nazizm fenalık ve felaketlerine rağmen ancak Amerika işin içine dahil olduktan sonra "adil" olarak değerlendirilmeye başlamıştır.

Amerika'nın kendini ahlâkî bir savaşçı olarak görme kavramı, Vietnam'da yaşadığı başarısızlıkla birlikte onemli yara aldı. Her ne kadar pek çok din adamı Amerikan müdahalesini başlangıçta desteklemişse de, Amerikan mevcudiyetinin "adil olup olmadığı" hakkındaki tartışma, savaşa karşı laik muhalefetin de ortaya çıkmasına sebep oldu. 1971 yılında Amerika'nın katolik yetkilileri şunu ilan ettiler: "Bu savaşta devam eden mevcudiyetimizle hedeflediğimiz iyi şeyler, felakete uğratılan insan hayatı ve zedelenen ahlakî değerler karşısında anlamlarını yitirmiştir."

Bush'u tenkit eden dini çevrelerin "adil savaş" kriterleriyle ilgili olarak ellerinde pek kuvvetli kozları bulunmamaktadır.

Amerikan Kongresi'nin müdahaleyi destekleme yönünde oy kullanmasıyla birlikte, "dini yetkili çevrelerin" körfez kampanyasını destekleyip desteklememesi tartışmaları bir anda gündemden silindi. Ahlakî muhalefet iki klasik nokta etrafında toplanıyor.

Amerikan Katolik kilisesi Başkanı,

Cincinnati Başpiskoposu Daniel Pilavczyk, Irak'ın çekilmesi için tanınan son tarih olan 15 Ocak'ın geçmesiyle birlikte şöyle diyordu: "İnanıyoruz ki bu durumda kuvvete baş vurulması, son çare ve hakkaniyet prensiplerinin ihlâlî anlamına gelebilecektir."

"Son çare" tartışması, kuvvet kullanmak yerine ekonomik ambargoyu yeteri kadar devam edilmesi noktasında yoğunlaşmaktadır. Yeni emekli olan Canterbury Başpiskoposu Robert Roncie, son çare olarak kuvvete baş vurmadan önce ambargoya daha aylarca, hatta bir yıla kadar devam edilebilirdi diyordu. Değerlendirilebilecek daha da güç bir prensip "hakkaniyet", yani alınabilecek iyi ve kötü sonuçların doğru olarak tartılabilmesi. Ulusal Kiliseler Konseyi liderlerinin savaş aleyhtarı protestoları yüzbinlerce insan zayiatı ve "gelecek pekçok kuşağı"da etkileyecek hasarların olabileceği tahminlerini de içeriyordu.

Hakkaniyet hususu Vatikan'da da endişelere sebep olmuştur. Genellikle Vatikan'ın görüşlerini yansıtan ve onbeş günde bir Roma'da yayınlanan La Civilta Cattolica Cizvit dergisi şöyle yazıyordu: Gerek geleneksel, gerek nükleer silahların oluşturabileceği hasarın ulaşabileceği boyut, bundan böyle hiç bir harbin adil-haklı kabul edilemeyeceği sonucuna varılmasına sebep olabilir. Nitekim Vatikan'ın doktrineri Kardinal Josef Ratzinger, Irak'ın bombalanmaya başlanması üzerine kendisiyle yapılan bir radyo röportajında aynı görüşleri dile getirmiştir. Ancak Papa John Paul II o kadar ileri gitmemektedir.

Elbette bütün din adamları aynı oranda kuşkulu değiller. Örneğin Boston Kardinali Bernard Law olayı şöyle görüyor: "Müessif bir seçim ile karşı karşıyayız. Ya Saddam'a göz yumup, istediği gibi insanları ezmesini kabulleneceğiz; ya da kuvvet kullanarak adaleti savunacağız." Protestan vaiz Billy Graham da aynı görüşe katılıyor: "Bazen zayıfı korumak için güçlü ile savaşmak gerekli olabilir." Yahudi gruplar ise Irak'ın İsrail'e olduğu kadar diğer Arap ülkelerine de tehdit oluşturduğunu iddia etmektedirler.

Başkan Bush geçen haftaki konuşmasında yukardaki görüşlerin hemen hepsine yer verdi. "Son çare" konusunda şunu söyledi, "Bu noktaya gelmeden olağanüstü diplomatik gayretler sarfedildi." Hakkaniyet ve sivillerin hedeflenmemesi ise hemen bütün askeri brifinglerde de tekrariandığı gibi şöyle diyordu: "Bana inanın, masum insanları incitmemek için mümkün olan her şeyi yapıyoruz." "İhtimaller" hakkında ise biriiklerin kazanmak için her türlü imkana sahip olduklarını tekrar tekrar vurguladı. İddialarını teker teker izah ederken Başkan Bush dini tenkitcilerin tamamını ikna etmiş olmayabilir. Fakat en azından şimdilik onlara üzerinde uzun uzun düşünüp tartışacakları bazı malzeme vermiş oldu.

SAVAŞI ADİL KILAN UNSURLAR

- "Haklı sebebe" dayanması, nefis müdafaası veya haksızın cezalandırılması.

- "Ehil-Yetkili bir otorite" tarafından ilan edilip, yönetilmesi.

- Barışçı çabaların başarısız kalması üzerine baş vurulan "son çare" olması.

- En azından bir başarı "İhtimali" taşıması.

- "Hakkaniyeti" gözetmesi-elde edilecek iyi şeylerin katlanılacak hasar ve kayıplara ağır basması.

- "Ayırımcı" olması-mümkün olduğu taktirde savaşmayan insanlara zarar verilmemesi.

Time'den Çev.: Ahmet EMİRDAR

SÖZ CİZGİNİN — Turhan Selçuk

BUSH— MUHTEREM PEDER, MÜSLÜMAN ÇOCUKLARINI, KADINLARINI KATLETMEK GÜNAH MIDIR, YOKSA SEVAP MIDIR?..

13.2.1991-MİLLİYET

Körfez Olayı

Vakfımızda körfez olayı, olayın çıkış anından itibaren çok yakından takibedilmiştir. Körfez olayının çıktığı 2 Ağustos 1990 tarihinden itibaren dört haftanın seminer konusunu körfez olayı teşkil etti. Bunlardan bir tanesi de Cevat Özkaya'nın "Yeni Dünya Düzeni ve Körfez olayı" ismini taşıyan semineri idi. Konuşmasına körfez olayının 2 Ağustostan çok daha önceki zamanlarda başladığını belirterek giren konuşmacı, körfez bölgesi ve tüm ortadoğuda yüzyılın başlarında oluşmuş ve bugüne kadar devam eden statükonun nasıl oluşturulduğuna ilişkin bir tarihi arkaplan verdi. Yüzyılın başında dönemin emperyalist güçleri olan Fransa ve İngiltere tarafından sycespicot anlaşmaları ile bölgenin paylaşıldığını belirten konuşmacı, bu paylaşımda oluşturulan adeta cetvelle çizilmiş intibaını veren sınırların hiç bir gerçeğe dayanmadığını belirtti.

Daha sonra, tümüyle emperyalizmin amaçlarına göre belirlenen bu statükonun, bölgeye kan, gözyaşı, savaşlar ve istikrarsızlık getirdiğini belirterek şunları söyledi.

"Bu oldukça sun'i olarak oluşturulmuş bir düzendi. Bölge haritasına baktığımızda bunu çok net olarak görürüz. Dini, milliyeti, coğrafyası aynı olan bir topluluktan sınırları cetvelle çizilmiş yirmiye yakın devlet çıkarılmıştır. Bu sun'i bir düzendi. Büyük sıkıntılarla bugüne kadar geldi. Ancak Sun'ilik devam ettiği sürece bu bölgedeki barış daima geçici olacak ve bölgenin sıkıntısı bitmeyecektir.

Sözgelimi 1945'lerde dünyanın bir başka yöresinde, Avrupa'da oluşan statükoyu anlatarak sürdüren konuşmacı Avrupa'nın da bir paylaşım geçirdiğini "Yalta Andlaşması" adı verilen bu paylaşımın milyonlarca insanın kaderi üzerinde nasıl bir rol oynadığını belirttikten sonra, doğu olayları diye tanımlanan doğu bloku ülkelerinin çöküşünü de bu sun'i statükonun çöküşü olarak niteledi. Böylece gerek ortadoğuda gerekse Avrupa'da statükonun çökmesinden sonra, yeni bir dünya düzeni oluşturma meselesinin gündeme geldiğinin belirtildiği konuşmada, İslam dünyasında meydana gelen, İslam Devrimi, Afganistan olayı ve Lübnan hadiseleri gibi olayların bu yeni dünya düzeni meselesini acilleştirdiği körfez olayının da bu ortam içinde düşünülmesi gerektiği belirtildi.

Daha sonra Kuveyt'in işgali başlamadan önce, oluşan diplomatik trafiğe değinilen konuşmada, ABD Bağdat Elçisiyle, Saddam Hüseyin arasında geçen görüşmelerin ayrıntıları verildi. Buradan anlaşıldığı kadarıyla kuveyt'in işgaline ABD tarafından yeşil ışık yakıldığı ve böylece Irak'ın bir nevi tuzağa düşürüldüğü izleniminin edinilebileceğini belirten konuşmacı iletişim araçlarının bu savaş süresince nasıl kullanıldığım maddeler halinde sıraladı ve şunları söyledi.

"Medya'nın, iletişim araçlarının ne kadar önemli bir güç olduğunu, nasıl çifte standart kullandığını insan zihnini ve düşüncelerini nasıl yönlendirdiğini çok açık bir biçimde bu savaşta gördük. Bu durumda gerçekleri öğrenmek isteyen insanlar olarak en azından şu aşamada, Medya'nın insanı akıl tutulmasına uğratan adice kullanımının etkisinden kendimizi ve diğer insanları nasıl kurtarabiliriz ve yepyeni insana ve doğruya uygun bir başka biçimde haberleşmeyi nasıl gerçekleştirebiliriz. Gerçekten düşünmeye değer."

Daha sonra körfez savaşında çıkarmamız gereken sonuçlara geçen konuşmacı bu konuda da şunları söyledi.

"Bu savaş, sadece Irak'a karşı yapılan bir savaş değildir. Sistemin askerî teşkilâtı Nato'nun başkomutanı Galvin'in sözünü hatırlayalım. "Asıl tehlike komünizm zayıfladı, ama başka tehlikeler var; bunlardan en önemlisi İslamî fundamentalizmdir." diyordu Galvin. ABD'nin bölgeye yığdığı güç, sadece Irak'a karşı değil, bu asıl tehlike olan İslam'ın herhangi bir şekilde başkaldırışını kontrol etmeye yönelik olarak kullanılan bir güçtür. Irak da bunun bahanesidir. Önemli olan asıl tehlikenin bertaraf edilmesidir."

"Bu savaş Ortadoğu İslam coğrafyasında nasıl bir güç boşluğu olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Kendini bile korumaktan aciz kabile devletlerine bölünerek parçalanan İslam Ümmeti ve İslâm coğrafyasında oluşturulan bu güç boşluğu emperyalistlerin bölgeyi kontrolü için oldukça iyi bir zemin oluşturmaktadır."

"Bölgede bulunan işbirlikçi yöneticilerin İslam coğrafyasını parçalayan ve parçalanmışlığını devam ettiren güçlerln bölge valilerl gibi çalıştığını söylemek hiç de abartma olmayacaktır. Ve sisteme karşı mücadele veren müslümanların savaşımlarını ümmet birliğini engelleyen bu yerel yöneitcilere verilecek olan mücadele ile birleştirmeleri kaçınılamaz bir gerekliliktir.

"Ekonomik, kültürel, siyasî entegrasyonun giderek yaygmlaştığı ve dünyanın bütün medeniyetlerlnin sisteme teslim olduğu bir ortamda, başkaldırı yeteneğini bünyesinde barındıran, dünyaya bir başka hayat sistemi sunabilecek teslim olmamış tek güç İslam'dır. Bu savaş, bu başkaldırı yeteneğini öldürmek için İbret-i alem olsun diye yapılan bir savaştır. Ama biz şunu biliyoruz ki, bu konuda kısmî başarılar kazansalar da nihaî olarak başarılı olamayacaklardır."

"Eğer biz hadiseleri millî sınırlar içinde değilde ümmet bazında düşünürsek, gücümüzün farkına daha çok varacağız. Ve bileceğiz ki, onlarm gücü bizim parçalanmışlığımızın verdiği güçtür."

Konuşmasını enfal suresinin 45. ve 46. ayetlerini okuyarak sona erdirdi:

"Ey iman edenler, bir toplulukla karşı karşıya geldiğiniz zaman, dayanıklılık gösterin ve Allah'ı da çokça zikredin. Umulur ki kurtuluşa erersiniz."

"Allah'a ve Rasulüne itaat edin ve çekişip birbirinize düşmeyin, çözülüp yılgınlaşırsanız gücünüz (devletiniz elden) gider. Sabredin. Şüphesiz Allah sabredenlerle beraberdir."

Kurulan Yeni Dünya Düzeni

Dünyamız son bir kaç yıldır önemli değişiklikler yaşıyor. Bu yaşanan değişiklikler, hemen hemen hepimizde yeni bir düzen oluşuyor gibi bir izlenim bırakıyor. Yeni bir düzen gerçekten oluşuyor mu? Bizi böyle düşünmeye sevkeden dünyadaki değişikliklerin istikameti nedir? Devamlılıkları ne olabilir? Bunlara cevap aramaya çalışahm.

Bu eski düzende bir atıfta bulunmamızı gerektirecektir. Yeni bir düzen sözünü ettiğimize göre, mutlaka birde eski düzenin olması gerekir.

Bugün dünyamızda yeni bir düzen oluştuğuna dair emareler var. Bu oluşumun ne kadar zaman alacağını ve nasıl bir düzen oluşturulduğunu kesin olarak bilemeyiz. Bununda ancak belirli ön tahminleri yapılabilir. Ama şurası kesin olarak bellidir ki; bir eski düzen vardı. Ve bu eski düzen son iki yıl içersinde çok sarsılmıştır. Adeta yerini bir başka şeye bırakacak duruma gelmiştir. Yerini neye bırakacaktır. Ya sürekli huzursuzlukla, çalkantılara terkedecektir. Veyahut da bunun yerine eski düzene benzer bir başka düzen egemen olacaktır. Burada düzen derken kastettiğimiz, ekonomik düzeni değil; dünyanın daha çok ülkelerarası, milletlerarası, devletlerarası ilişkileri tanzim eden, onları şekillendiren, gruplandıran, onların birbiriyle olan ilişkilerini belirleyen bir manada bir şemsiye olarak düşünebileceğimiz siyasal düzendir.

Eski düzen 1945'de 2. Dünya Savaşı bitince ortaya çıkan, işlerlik kazanmış olan bir düzendir. 1941 yılından itibaren, yani ABD'nin savaşa girmesinden itibaren; İngiltere ABD ve SSCB arasında Postdam'da Yalta'da, Tahran'da çeşitli müzakereler içinde ki bu müzakerelerin bir kısmı malum hale geldi, açıklandı. Tamamı hakkındaki bilgilere de, dünya hala sahip değildir. Hele hele bu toplantılara katılmış ve adeta o gün dünyanın kaderini çizmiş üç insan Stalin, Rozvelt ve Çörçil'in tam olarak neler düşündüklerini de daha ziyade tahmin yoluyla, o tarihten sonra ortaya çıkmış olan gelişmelerden hareket ederek bilmek durumundayız.

2. Dünya savaşından sonra kurulan düzen şuydu: Bu düzene göre dünya ikiye ayrılıyordu. Dünyanın bir tarafında menşevik ülkeler, sosyalist ülkeler, komünist ülkeler ne dersek diyelim. Daha teknik bir terimle ifade edecek olursak, ekonomileri merkezi planlama ile yönetilen, lafzen ve tabii o günkü iddialarına göre herşeylerini Marksizme göre idare eden ülkelerdi. Bu ülkelere Doğu Bloku da diyorduk.

Dünyanın öbür kesimi ise komünist olmayan ülkelerdi. Ekonomik rejimleri itibariyle piyasa ekonomisine dayalı, siyasi rejimleri hakkında da klasik demokrasi ile idare edilen ülkelerdir diyebiliriz. Bunlara da Batı Bloku deniliyordu.

Bir Batı Bloku vardı bir de Doğu Bloku vardı. Yani iki kutuplu bir dünya mevcuttu. Bu kutuplardan Doğu Bloku'nun başında bütün Doğu Blokunun patronu durumunda olan, bütün Doğu Bloku adına hareket etme durumunda olan SSCB dediğimiz Sovyet Rusya bulunuyordu. 1945'den sonra dünyanın önemli bir alanı Sovyet Rusya'nın etkinlik alanına bırakılmıştı. Doğu Avrupa'nın hemen hemen tamamı hatta geçenlerde birleşen Almanya ikiye ayrılmış doğusu Rusya'nm etkinlik alanına bırakılmıştı.

Nasıl bu Doğu Blokunun patronu Rusya ise Batı Blokunun da bir patronu vardı o da 2. Dünya Savaşından sonra fevkalade güçlü olan A.B.D. idi.

ABD ve SSCB'den oluşan iki kutuplu bir dünya 1945'den itibaren kurulmuş ve buna göre şekillenme ortaya çıkmıştı. Varşova Paktı ve Nato buna göre Avrupa zemini üzerinde karşı karşıya gelen ittifaklardı ama dünyanın en ücra köşesindeki rejimler kişiler hatta ülkeler hepsi ya doğu ya da Batı Blokuna yakınlıklarına göre bir değer kazanıyorlardı.

Bu arada Çin Halk Cumhuriyeti dediğimiz Mao'nun devrimiyle komünist olduğunu söyleyen; ekonomisi itibariyle değil belki ama nüfusu itibariyle büyük bir ülke olarak Doğu Blokunda yer aldı. Ama Çin'in o anda Doğu Blokunda yer almış olması önemli bir değişiklik getirmiyordu.

Bu arada 1950'li yıllarda başlayıp 60'lı yıllarda kendini daha fazla belli eden bir 3. Dünya ülkeleri denilen topluluk ortaya çıktı. Ama bu 3. Dünya ülkeleri'de netice itibariyle ya batıya daha yakın yahutta doğuya daha yakın ülkelerdi. Büyük çoğunluğu batı yanlısı olmayan son tercihleri itibariyle ise yine batıyla birlikte hareket etme alışkanlığına sahip olan bolşevik olmamış olan ülkeler topluluğuydu. Fakat bu Üçüncü Dünya ülkeleri de iki kutuplu bir dünyada bir üçüncü kutup oluşturamadılar. Dünyamız iki kutuplu olma durumunu devam ettirdi. 1980'li yıllarda 1985'li yıllarda ki, 1979'dan çok daha önceleri için belirli ekonomik reformlar gerçekleştirmişti. Adeta bir yeni arayış ortaya çıkmıştı. 1985'de Gorbaçov gelmişti. Sovyet Rusya'nın bünyesine dönük ekonomik reformlar, siyasal reformlar gündemdeydi. Sovyet Rusya'da bir yumuşama hissediliyordu.

Avrupa ülkeleri gerçekleştirdikleri ekonomik gelişme neticesinde, 1945'lerdeki o aciz ve zavallı hallerini üzerlerinden attılar. Ekonomik ve teknolojik alanlarda önemli mesafeler kateddiler.

Avrupa'dakinden çok daha dikkat çekici bir değişiklik ise Japonyayı merkez kabul etmek üzere Tayvan'ıyla, G. Kore'siyle Honkhong'uyla Güneydoğu Pasifik denilen bölgede ortaya çıktı. Bu bölge de hızlı bir ekonomik gelişme yaşandı.

Özellikle Japonyanın bu gelişmesi bizi iki yönden ilgilendirir. Bir yönü dünyanın geleceğiyle ilgilidir. Dünyada yeni bir ekonomik güç odağı ortaya çıkarsa bu ileride ister istemez dünya siyasetini etkileyecektir. Bir yönüyle de Japonya bizi ilgilendiriyor. Özellikle bizim çok fazla batı etkisinde kalan aydınlarımız gelişme ve medeniyetin tek merkezi olarak batıyı dünyanın değişmez ekonomik ve teknolojik güç merkezi olarak düşünüyorlardı. Gelişme ve medeniyet bir manada hristiyan kültürünün bir ürünüymüş gibi algılandı. Bir bakıma Uzak Doğudaki bu gelişme böyle düşünen aydınlar için şok etkisi yapacak bir gelişmedir diye düşünüyorum.

Avrupada önemli ölçüde bir silkinme olmuştu. Bilhassa Avrupanın içinde F. Almanya'nın farklı bir yeri vardı. Çünkü: hem kendisini çok hızlı geliştirmiş ve kendisi gelişirken de Avrupanın adeta bir motoru görevini yapmış, kendisiyle birlikte bütün Avrupa'yı da kalkındıracak bir güç olarak ortaya çıkmıştır.

Bu gelişmelerin; gerek Güney Doğu Asyadaki gerek Avrupadaki, dünyanın siyasal şekillenmesinde bir söz sahibi olacağı tahmin ediliyordu. Şu ana kadar iki kutuplu dünyanın Batı Blokunda meydana gelen değişikliklere değindik. Acaba Doğu Blokunda neler oluyordu.

Doğu Blokunda Çin Halk Cumhuriyeti 1979 daki ekonomik reformlarından sonra belirli bir mesafe almış olmasına karşılık, teknolojisi ve düşünceleriyle bir anda çok ileri bir hamle yapabilecek bir ülke olmaktan ziyade, büyük bir nüfusu ile kendisi süper güç olarak tanımlatan bir güç olarak ortaya çıktı.

Doğu Blokunun kaderini belirleyecek olan SSCB'nin durumuydu. 1989 yılından itibaren ise Doğu Blokunda çok hızlı ve önemli değişiklikler meydana geliyordu. Doğu Avrupa'da demokrasiye geçiliyor siyasi partiler kuruluyor seçimler yapılıyordu. Rusya'da komünist partisinin tekeli kaldırılıyordu. Bunun manası 1945 yılında Rusyanın hakimiyet sahasına terkedilmiş olan demirperde ülkelerinin Rusya'dan kopması idi. Rusyadan kopmaları ise Varşova Paktı'nın son bulması demekti. İster istemez gündeme Nato'da gelecekti. Çünkü bunlar birbirinin simetriği olan iki askeri kuruluş idiler.

Nitekim bu gelişmeler hızla ortaya çıktı. İki Almanya birleşti. Varşova paktı çöktü. Sovyetler ekonomik gelişmesini sağlayabilmek, teknolojisini yenileyebilmek için batının yardımına muhtaçtı. Bunun içinde Sovyetler kendini, Batı için bir tehdit unsuru olmaktan önemli ölçüde çıkardı. Bu bütün dünyada barışın geleceğine, dünya barışının tesis edilebileceğine ilişkin yorumlara ve değerlendirmelere sebep oldu.

1945'de savaş bittiği vakit ABD dünyanın hele hele patronu bulunduğu batı dünyasının rekabet kabul etmez mutlak üstünlüğe sahip tek süper gücü durumundaydı. Dünya ölçeğinde ise Sovyetler Birliği ile iki tane süper güç bulunuyordu. Bunun içinde iki kutuplu bir dünyada yaşıyorduk.

Artık 1990'larda iki kutuplu dünya dönemi bitmiştir. Dünya iki kutupluluktan çok kutuplu bir döneme geçmiştir. Ancak bu geçişin getireceği kurumsal düzenlemeler, uluslararası kurumlar, gerek ekonomik kurumlar gerek siyasal kurumlar henüz oluşmuş değildir. Bunların oluşmamış olması bize hala iki kutuplu dünyada yaşıyoruz zehabını vermemelidir. Dünya çok kutuplu hale gelmiştir ama bu çok kutuplu halin adı henüz konmamıştır. Adının henüz konmamış olmasının bir başka yönüde şudur: Bu ad konuncaya kadar dünya bir takım çalkantıları ister istemez yaşayacaktır. Çünkü iki kutup arasındaki rekabet büyümüş çok kutup arasındaki rekabete dönüşmüştür. Bu rekabet devam ettiği müddetçe de sürtüşme devam edecektir.

Eski düzen dediğimiz iki kutuplu dünya bitmiştir. Artık çok kutuplu dünya başlamıştır. Bu çok kutuplu dünyanın yeni kutuplarından birisi Japonyadır. Biri yine elbetteki ABD'dir. Son gelişmelerle ekonomik güçü azalırken askeri gücü rakip tanımaz hale gelen ABD'nin bu durumu dünyanın yeni şekillenmesinde son derece önemli rol oynayacaktır.

Bir diğer kutup ise halen yinede SSCB'dir. Çok kutuplu dünyanın bir başka kutubuda Çin Halk Cumhuriyeti'dir. Özellikle bu günkü ekonomik kalkınma hızını devam ettirirse 2020 yılından ibitaren nüfusunun yanında dev bir ekonomik güç olacaktır. Acaba Çin H. Cumhuriyeti dostluğunu kiminle sürdürecek. ABD ile mi? Japonya ile mi? Bu da işte gelecekte kurulacak düzeni etkileyecek önemli kader noktalarından birisini oluşturacaktır.

Bu çok kutuplu dünyanın 5. kutbunda ise iki ihtimalli bir süper güç gözüküyor. Ya birleşmiş Avrupa ya da özellikle birleştikten sonra kendisini Avrupadan ayırmaya başlayan, dikkatlerini daha çok Doğu Avrupaya hatta Sovyetler'e çevirmiş bulunan birleşmiş Almanyayı süper güç olarak dünyanın 5. kutbunda göreceğiz.

Aydın MENDERES'in Vakfımızdaki Seminerinden özetlenerek alınmıştır.

ÜÇÜNCÜ DÜNYANIN BATILILAŞTIRILMASI

Paul Harrison

Tercüme: Cevdet Cerit Pınar Yayınları

Üçüncü Dünya, bizimde içinde bulunduğumuz ve Dünya nüfusunun dörtte üçünü teşkil eden insanların, yaşadığı hayat tarzını anlatmak için batı tarafından icat edilmiş, çok masum bir tarafı olmayan arkasından çağrışımlar, nitelemeler ve tahayyüller de getiren bir kavram.

"Üçüncü Dünyalı gibi yaşamak", "Üçüncü Dünyalı gibi düşünmek", ve benzeri nitelemeler bir batılı için, Üçüncü Dünya'nın, Batı'dan başka olduğunu ve daha düşük olduğunu çağrıştırmaktadır. Ve tabii ki Üçüncü Dünya Batı'ya göredir, bize göre değil.

Üçüncü Dünya, kolonyalizmin tasfiyesine kadar fiilen Batı nın sömürgesi altında kalmış bir uluslar topluluğudur. Sömürge yönetimleri altında ekonomileri, gelenekleri, dinleri, kişilikleri olabildiğince tahrip edilmiştir. Bu insanların bugün de yaşadıkları sıkıntıların temel sebebleri o günlerden kalmadır.

"İşin aslına bakarsanız, bugün Üçüncü Dünya ülkelerinin ekonomik, politik ve toplumsal yapılarını kemiren ne kadar dengesizlik varsa, bunların tamamının tohumu sömürü günlerinde atılmıştır."

Bu uluslar bugün dahi, sömürü günlerinde Batı tarafından temeli atılan bu sıkıntıların bedelini ödemektedirler. Sömürgeciler bu ülkeleri terkederken, onlara daha uzun süre sömürünün devamını sağlayacak yapılar, oluşumlar bırakmışlardır. Bunlardan en önemlisi batı tarzında eğitilmiş elitler, aydınlar, yöneticilerdir. Batı buralardan çekip giderken yönetimi, kendilerini hiç aratmayacak bu yerli işbirlikçilerine devretmişlerdir.

İşin kötüsü, yönetimi ele geçirenlerin, Batı'nın eğitim tezgahından geçmiş insanların olmasıydı. Bunlar kendi toplumlarına özgü gelişme modellerini inkişaf ettirme yerine Batı'yı taklit etmeyi yeğlediler."

Bu Batı taklitçisi yöneticilerin oluşturduğu devlet mekanizması ile halkın geneli arasında bir uyum yoktu. Devlet, halka batılılaşmayı empoze etmek için işlev gören bir baskı mekanizması olarak kullanıldı. Ayrıca bu yeni kurulan devletlerin sınırları da sun'i olarak çizilmişti.

"Üçüncü Dünya'dan Batı çekilir, bu topraklar üzerinde yepyeni devletler kurulurken, sınırlar gerçeklere istinat ettirilmedi. Kasıtlı olarak yapay sınırlar inşa edildi. Bu suretle daha işin başında bu gencecik devletler arasında sınır ihtilaflarının çıkması ve bu yoldan Batı'nın yeni kazançlar elde etmesi garantiye alınmış oluyordu."

Bütün bu olumsuzluklara rağmen, Batı tipi bir gelişme modelini gerçekleştirmeye çalışan Üçüncü Dünya'lı insanların, gerçekten umutsuz çabaları trajik bir durumdur.

"Gelişme süreci ve bu sürece kendini kaptırmış, sürüklenip durmakta olan insanların kaderi, cihanşümul bir dramdır. Milyonlarca insanın ümitleri ve hayal kırıklıkları, çabaları ve çöküşleri, acıları ve çatışmaları ile örülmüş trajik bir hikayedir bu. Kanımca bu hikaye günümüz dünyasının en çarpıcı hikayesidir. Dörtte üçü bu çileli insanlardan oluştuğu, geri kalan ve göreceli bir refah içinde yaşayan dörtte biri ise, dörtte üçlük kitleye ilgisiz kalamayacağı için, günümüz insanlığı, bu hikaye ile doğrudan doğruya, olanca içtenliği ve sıcaklığıyla ilgilenmelidir."

Bu eser, fukaralıktan -kentleşmeye, işsizlikten- yönetime eğitimden sağlığa, Üçüncü Dünya insanının trajedisini hikaye etmektedir. bu bir ölçüde de bizim hikayemiz... Dinlemeğe değer.

SONSUZ BİAT

(Erkam Yayınları Aralık 1990)

Arkadaşımız Ahmet Taşgetiren'in yayınlanan ilk kitabı bu. İçeriği dolayısıyla hep gündemde kalması gereken değerli yazılarının dergi gibi süreli yayınlarda, bir sonraki sayıyla beraber kütüphanelerin tozlu raflarına kalkması gerçekten üzücüydü. Ahmet Ağabey bu eksiği gideriyor ve daha önce Pınar, Türk Edebiyatı ve Altınoluk dergilerinde yayınlanan ve Müslümanın kimlik tutarlılığını tahlil amacı taşıyan kırk yazısını bir kitap halinde şu cümlelerle okuyucunun istifadesine sunuyor:

"Kimlik tutarlılığı, bir müslüman için her şart altında vazgeçilmez bir kuraldır. Titizlik ister. İhlâs İslâm kimliğindeki bu tutarlılığın Kur'an'daki ismidir. Bir İslâm toplumunda müslüman için kimlik tutarlılığı, pek de zorlanmadan gerçekleştirilebilecek, ulaşılabilecek bir ruhi vetire iken, sistem yapısını İslâm'ın belirlemediği toplum vasatlarında bu, özel bir itinayı gerektirir. Sürekli dirilik, uyanıklık ister."

"Müslüman, bir yandan dış şartları islamileştirme mücadelesi verirken, bir yandan da, kendi kimlik bütünlüğünü İslam'ın belirlediği kıvamda tutma savaşı içinde bulunuyor. Diriliğini ancak böyle koruyabiliyor. Böylece müslüman kaldığı itmi'nanını yaşıyor. Bu sorgulamayı yapmadığı ve kendi inanç bütünlüğünün devam ettiği duygusu yara aldığı zaman derin bir sarsıntı geçiriyor. Bugün ülkemizde her müslümanın yüreğinde bu sorgulama ve savaş devam ediyor. Kitapta yer alan yazılar, bu savaşın değişik inanç ve ruhi platformlardaki yansımaları... Yazarının önce kendi kimlik şuurunda yaşadığı ve mü'min kardeşleriyle paylaşmak istediği bir savaştan yansımalar..."

"Gönül savaşlarımız, kimlik savaşlarımız mübarek olsun. Saadeti çağımıza taşıyacak bereketler getirsin herbirimizin yüreğine..."

İkinci kitap için fazla beklemeyeceğimizi umuyoruz...

ENFORMASYON VE TOPLUM

Enformasyon kelime itibariyle bilgilendirme demektir. İnsan yaratılış itibariyle çevresine karşı ilgi duyan merak eden öğrenme ihtiyacmdaki bir varlıktır. Yaratılışıyla birlikte merak da yaratılmış. Yaratılan şeylerin gerçek bilgisi de Hz. Ademe verilmiştir.

Araf 19'da

"Ve ey Adem sen ve eşin cennette yerleş ikiniz de dilediğiniz yerden yeyin. Ve bu ağaca yaklaşmayın o zaman zulmedenlerden olursunuz" buyurarak Allah Hz. Adem'i çevresi ve şeyler konusunda bilgilendirmiştir. Ama iblis insandaki merak tutkusunu öğrenme isteğini bildiğinden onlara yaklaşmış ve Araf 20-21'de bildirildiğine göre:

Rabbinizin sizi bu ağaçtan alıkoyması melek olmamanız yahut (cennette) ebediyyen kalmamanız içindir.

Şüphesiz ki ben size öğüt verenlerdenim diyerek onları vesveseye düşürmüş ve cennetten kovulmalarını sağlamıştır.

İnsanm bundan sonraki serüveni merakı ve şeytanın yanlış enforme edişine kanmasından dolayı sürgün mekanı olan dünyadan kovulduğu mekan olan cennete dönüş çabasıdır. Olay özünde değişmemiştir. Cennette olduğu gibi dünyada da gerçek bir tanedir ve orada olduğu gibi burada da insan atasının yolunda çevresinde olup bitene karşı merak içindedir. Sürekli araştırıp öğrenme yeni şeyler yakalama peşindedir.

Bu çabasında kendinden önceki tecrübeleri hazır olarak almakta, süzülüp gelen geleceğin etkilerini fiili olarak yaşamaktadır.

Tecrübelerin aktarımı yazının buluşuna kadar sözlü anlatım ve bırakılan tarihi eserlerdir. Uluslararası platformda bu iyi niyet elçileri ve savaşlardır.

İster savaş ister elçi gönderme şeklinde olsun olaylar insanların karşılıklı birbirlerini değiştirme çabalarının sonuçlarıdır.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta değişimin insanm nitel şartlarında değil nicel şartlarda gerçekleştiğidir. İşte insan; nicel şartların şeylerin değiştiği, çevrenin değiştiği, geliştiği bir ortamda nitel şartlarını koruyabiliyorsa buradaki değişim pozitiftir.

Buradaki nitel şart insanm eşrefi mahlukat olarak yaradılışına bağlı kalma şartıdır. İslam fıtratı üzre en güzel surette yaratılan insanm mal ve zenginlik karşısında fıtrata ters düşmemesidir. Bu bağlamda insanm yaratılışından günümüze kadar nitelik kalite anlamında değerler sistemi değişmemiştir. Adalet doğruluk yaşama hakkına saygı gibi temel kavramlar, ilk insandan günümüze kadar gelen belirleyici kavramlar olmuşlardır.

Öyleyse insan nicel şartları hızla değişir, çevresi yenilenirken (bu yenilenme de sorgulanabilir) temel özelliklerini kalitesini koruma muhafazakarlık savaşı vermek durumundadır.

Bu dengeleme çabası içinde enformasyon çok özel bir öneme sahiptir.

Enformasyonun hedefi toplumdur. Toplum ise "Kitlelerin Ayaklanması" kitabının yazarı Ortega Y. Passete göre iki bileşenden oluşur.

1- Başkalarına göre kendinden daha çok şey isteyen, bu yüksek istekleri karşılayamasa bile vazgeçmeyen, güçlük ve görevler yüklenen kişiler (azınlıklar)

2- Dalgalar üzerinde sallanıp duran şamandıra örneği kişiler (sıradan insanlar).

Wright Mills ise 'İktidar seçkinleri'nde daha genel bir tanımla toplumu "kamu ve kitleler toplumu" diye ikiye ayırırken kamu toplumunun şartlarını şöyle sıralar. 1- Toplum hayatında çok sayıda birey görüş ve düşüncelerini ifade edebilir ve diğerleri de bunları öğrenebilirler 2- Kamuoyu açık tartışmalarla oluşturulur 3- Toplumun o anki otorite sistemine aykırı düşse bile resmi makamlar kamuoyu üzerinde örtülü yollardan şallanmış yöntemlerle nüfuz kurmaya kalkmaz. İşte bu toplum kamu toplumudur.

Kitle toplumu ise 1- Başkalarının fikir düşünce ve kanaatlerini dinleyenler pek çok, buna karşılık kendi düşünce ve kanaatlerini ifade edebilenler çok az. Toplama bireyler yığınları durumuna indirgenen kamu kitle haberleşme araçlarmca biçimlendirilmekte.

2- Kitle haberleşmesinin örgütlenme birimi bireylerin anında ve etkinlikle cevap vermelerine imkan bırakmamakta.

3- Kamuoyunun oluşmasından sonra kendini realize etmesi için girişmesi gereken eylemler, bu eylem kanallarını örgütleyen ve kontrolü altında tutan resmi makamlarca denetlenmektedir.

Mills'e göre bu ayırımda bir başka kıstas da haberdir. Kamulardan oluşan bir toplumda haberleşme biçimi taraflarm görüş ve kanaatlerini eşit eşit şartlarda ifade edebildikleri bir tartışma ortamı bildirişimidir. Haberleşme araçlarının böyle bir toplumdaki görevi kamuları birbirine bağlayarak tartışma ortamını genişletmek ve canlı tutmaktır.

Kitle toplumunda ise haberleşme eşit şartların dışında biçimsel bildirişim araçlarıyla yapılan ve kamuyu haber tüketicisi kendisine verilenlerin alıcısı sayan haber türüdür. Burada kamu, haberleşme araçlarının kendine verdiğiyle yetinmek durumundadır.

İşte sanayi devriminden sonra iletişim araçlarının gelişimi çok bariz olarak toplumu "kitle toplumu" haline getirmiştir.

Russel "Bilimin Toplum Üzerine, etkileri" adlı kitabında "Eski İmparatorluklar zamanında taşra valileri isyan edebiliyorlar ve merkezi hükümetin bu olayın haberini almasından çok önce de hendeklerini kazmış bulunuyorlardı. 1812 New Orleans savaşı barış anlaşması yapıldıktan sonra olmuştu, fakat ordunun bundan haberi yoktu" dedikten sonra "Telgrafın bulunması merkezi hükümetin gücünün artmasına ve taşradaki kişilerin şahsi emellerinin etkisiz kılınmasına neden olmuştur" der.

Tabi bu bir başka açıdan da merke-

zi hükümetin emellerinin etkili kılınmasını sağlamıştır. Telgrafın bulunuşu belki direkt olarak fertleri etkilememiştir ama merkezi hükümetin gücünü tartışmasız arttırmış nabız tutma işini kolaylaştırmıştır.

Bu konuda bir başka kolaylaştırıcı etken ise sanayi devrimi sonrası aydınlardır.

Jullıen Benda "Aydınların ihaneti adlı kitabında "19 yy sonunda aydınlar politik tutkuların egemen olduğu oyuna bulaşmışlardır. İkibin yıldır devletin adil olması gerektiğini haykıran aydınların günümüzdeki varisleri adil olup olmamanın bir önem taşımadığını önemli olanın güç ve iktidar olduğunu öğütlemektedirler der.

Ve artık devletler politize olmuş aydınlar sayesinde nabzın nasıl attığına bakmayı bırakır nabzı nasıl atması gerektiği konusunda yönlendirmeye başlarlar.

Bu yönlendirişin vasıtaları ise ders kitabından-masalına, gazetesinden televizyonuna kadar halka açık bütün basım ve yayım vasıtalarıdır. İletişim araçlarıdır.

Ve politize olmuş bu aydınlar kendi kendilerine verdikleri uzmanlık payeleriyle topluma reçeteler sunmaya başlarlar.

Kendi kendilerine verdikleri diyorum çünkü bu uzmanlar ortak pozitivist geleneğin ürünüdürler. Thomas Jamel Khan bu geleneği "bir piyanistin tıpkı parmak egzersiziyle elde ettiği yüksek derecede rutin gibi, rutinleşmiş bilimsel hünerleri araştırmanın bulmaca çözme faaliyetinde kullanılmasına benzetir ve ekler "ders kitabı eğitimi diğer bütün gelenekleri dışarıda bırakarak tek bir geleneğin üzerinde yoğunlaşır. Varolan bilginin prosedürünü nakleder ve bu bilgi türü kendi dışındaki olaylara karşı tam bir ortodoks mantık taşır. İzah edemediği şeyi ya görmez ya akıl dışıdır ya da laboratuar şartlarında noksanlık vardır. Hiç bir zaman yetersizliğini kabul etmez. Yetersizlik kendi dışındakilerdedir. (Akrep ve Rus doktoru)

Bu ortamda mutlak doğru bilginin bilimsel bilgi olduğu mantığıyla yetişen yeni aydının hedefini Russel şöyle açıklar: "Çabalarımızın bazıları iyi bazıları kötü sonuçlar doğurur ancak hepsi de gücümüzü gösterme açısından birbirine benzerler. Ve böylece bu tanrısız evrende tanrı biz oluruz.

İşte Sezarın hakkını Sezara tanrının hakkını tanrıya veren batı ilerlemesinin ardındaki temel düşünce Russel'in bu sözlerinde yatmaktadır. Zannediyorum batının geliştirdiği bilim ve teknoloji biraz da bu bakış açısıyla eleştirilmeye muhtaçtır. Sorgulanmalıdır.

Şimdi enformasyon araçlarının diğer unsurlarına gazete ve TV'ye bakalım öncelikle Aldous Huxley'in şu sözlerini aktarayım. "Geçmişte yüce bir konuşmacı en çoğu birkaç bin dinleyiciye erişebilirdi. Uygulamalı bilimler sayesinde bugün fareza bir diktatör kendine özgü görüşlerini milyonlarca kişinin kulağına boşaltabilir. Şimdiye dek bunca çok, bunca azın elinde bulunmamıştı hiç."

Bugün dünyayı bombardıman eden bunca az kim? Şüphesiz Ajanslar. Gerek gazeteler gerek TV'leri besleyen haber ajansları. Nabi Avcının Enformatik cehaletinden öğrendiğimiz kadarıyla dünyanın etkin dört büyük ajansı Reuters United Pres inter national (UPI) agence France Pres (AFP) Associated Pres (AP)

Bu dört ajans III. Dünyayla ilgili ortalama yüzbin kelimelik haber geçer (büyük boy 300 sf. kitaptır bu. Bu ajanslar peşin parayla çalışırlar pahalı da çalıştıklarından III. dünyadaki aboneleri resmi makamlardır. Bu da ilgili makamlara haberlerin istediklerini dağıtma imkanını bahşeder. Gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra radyo TV ya da basına verilir bu haberler.

III. dünya haberleri halkına duyururken sansür eder de bu ajanslar objektif haberler mi yazarlar dünyaya işte Associated Presin müdürünün lafları bunlar.

Ajans kurulana kadar "Reuters Amerikadan haber olarak nelerin gönderileceğini kararlaştırdı Dünyaya batıda savaş açan kızılderililerden, güneyde linç edilen insanlardan ve kuzeyde işlenen tuhaf suçlardan bahsettiler. Yıllardır Amerikaya şeref kazandıracak övgüye değer hiç bir haber göndermediler." diyecektir.

Şimdi haber elimine etme sırası kendilerinde garip bir tecelliyle III. dünya aynı serzenişi Amerikan ajanslarına yöneltiyor. Şimdi Filistin konusundaki haberlerin neden İsrail gözlüğüyle verildiğini daha iyi anlamak mümkün sanırım. Olaylar ancak dayanılamayacak yumuşatılamayacak boyuta geldiğinde haber ajanslarına konu oldu.

Asıl tehlike de bence burada başlıyor. Yani bir olayın ajanslara konu olması dünyaya duyurulması meseleyi halletmiyor, aksine daha da içinden çıkılmaz hale getiriyor.

Haberler objektif vakalar olarak okuyucuya ulaşmıyor. Ajansın yorum süzgecinden süzüldükten sonra ulaşıyor. Ve olayın sunuluş şekli içinde alternatif bakış açıları beraber veriliyor. Tabi bunlar düşünmeniz istenen alternatiflerdir. Dört bir yandan haber bombardımanına uğruyorsunuz. Siz bu şaşkınlık içinde haberin can alıcı noktasını kaçırıyor, ajansın verdiği boyuta takılıyorsunuz. Asıl sorulması gereken soruyu bir türlü soramıyorsunuz.

Burada enformasyon araçlarının bir özelliği ortaya çıkıyor. bu araçlar idraklerimizi belli bir yöne kanalize edecek şekilde yorumlanmış rötuşlanmış bilgileri aktarıyorlar. Biz bu aktarışları doğru olarak kabul ediyor, gerçek bilginin bu olduğunu zannediyoruz. İşte iletişim araçları için başarı bu zannın yaygınlaşmasıdır. Çünkü musluğun başındaki bir avuç insan suyun nereye aktığını çok iyi bilmekte, geri kalanlar ise zannetmektedir. Tıpkı ayetin dediği gibi "Onların çoğu zandan başkasına tabi olmazlar zan ise hiç şüphesiz hak'dan hiçbir şeyin yerini tutmaz." (Yunus-36)

Enformasyon araçlarınca topluma bilgi olarak sunulan şey ansiklopedik bilgidir. Bir şeyin olduğunun haberidir bu bilgi. Ansiklopedik bilgi ise hiç bir zaman bilginin kendisi değil; bilginin varlığının bilgisi, yani haberidir. Bilgi toplama denilen şey ise kendisine verilen bu kıstaslarla çok şey bildiğini zanneden (en insaflı insanla) yarı cahil insanlar topluluğudur.

Ekrem Özkaya'nın Vakfımızda verdiği seminerden özetlenerek alınmıştır.